

GRILL, CLAES

Tal om sjö-fartens nytta och förmån för riket, i synnerhet då han drifves med hembygde och utur egne hamnar utrustade skepp; hållit för kongl. vetenskaps academien af Claes Grill ... då dess præsidium

(Salvius
1749

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
  - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
  - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
  - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

Ex. B Sjöönd.
Sjöfart.
(Pn.)
1700° 1829

TAL
OM
SJÖ-FÅRTENS
NYTTA OCH FÖRMÅN FÖR
RIKET,

*I synnerhet då han drifves med hembygde och
utur egne Hamnar utrustade Skepp;*

HÅLLIT
FÖR KONGL. VETENSKAPS ACADEMIEN

AF
CLAES GRILL,
HANDELSMAN i STOCKHOLM,
Då
DESS PRÆSIDIUM AFLADES
DEN 4. FEBR. 1749.

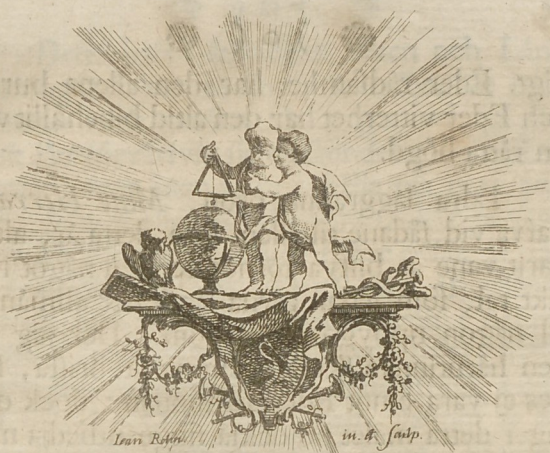
På Kongl. Vetenskaps Academiens befallning.

STOCKHOLM,
Tryckt hos LARS SALVIUS,

[Tidigare uppl.]

Nådige Herrar,

Mine Herrar.

Den högaktning som jag alltid hyft för Eder åstundan, och den lydnad hvarmed jag följt Eder befällningar, skola nu tala för mig och intyga, det jag ej af någon djerfhet intagit et rum, som Vetenskaper och Vältalighet tilförene altid varit vane at pryda. Och uti det jag denna gången utan något ofvervågande af min ringa förmåga emot åmbetets värdighet, straxt följde Eder benägna kallelse, förmodade jag mig finna et medel, at vinna Eder ynnest och hjälpsamhet vid des fövaltande. Mitt hopp har ej eller slagit mig felt; jag har för ingen del kändt bördan af göremålens

A vigt.

vigt. Eder rådsfämhet har den allena burit, och Eder vitterhet har den altid bibehållit vid sin rätta högd.

Edra laggranna öron, *Mine Herrar*, hafva vid sådane tilfällen, som detta år, altid varit vane at blifva förnöjde med något finrikt tal, som sedan gärna ländt det allmänna til någon uppbyggelig lärdom. Der jag äfven härutinnan skulle komma at brista, synes ej vara emot Eder förmodan: dock om jag i detta målet nu också finge utbedja mig Eder hjälpsämhet tillika med Edert tålmod, torde, sedan jag tådt föreställa en och annan tanka, angående de fördelar som Sjöfarten tillskyndar et Rike, igenom Eder vitterhet något deraf kunna urskiljas, som måtte vinna upmärksamhet.

At Sjöfarten är en af de Handels-grenar, som gifver et Land styrka och anseende, är en sanning som nu mera icke drages af någon i tvifvelsmål. Men skal det hämta en sådan deraf flytande förmån, måste det drifva samma fart med hemma bygde fartyg, som utur egna hamnar utrustas och ej med främmande, som föra in utländska varor och taga ut med sig inrikes afvel och tilverkningar. Ty så mycket Sjöfarten i det förra målet befrämjar en hastig tilväxt af Rikets förmögenhet, så mycket hindrar det i det sednare fallet et Lands upkomst och tiltagande.

Detta

36 11 Detta hafva åtskillige Riken och Län-
der nogfamt kunnat finna, hvarföre de här-
utinnan varit ganska försigtige, och på så-
dant lått förvärfvat sig en stor del af sina rike-
domar; men utan at uppehålla ofs med an-
dra, vele vi allenast fästa våra tankar på vårt
kära Fädernesland, då vi hafva orsak at få-
gna ofs dåröfver, at jämväl det efterhand
fätt alt mer och mer öppnade ögon i denna
saken, i synnerhet nu i de senare tider, hvil-
ket andra Sjömagter icke utan afund kun-
nat åskåda, såsom en af dem igenom et e-
mot Sverige, för några år sedan, utgifvit
Retorsions-placat, det tydeligen å daga lagt.

1111 Hvad Sveriges Sjöfart vidkommer, kan
man egenteligen räkna des början ifrån Ko-
nung GUSTAF den förstas tid. Då blef först
påtankt, at med Svenska Handels-skepp be-
söka främmande hamnar; ty år 1550. affeg-
lade härifrån genom Oresund til Nederlän-
derne och Frankriket, några skepp, som skul-
le hämta salt, klåden och andra nödige va-
ror, hvaruppå man då här i Sverige led en
ganska stor brist. Lybeckarne, som slagit
under sig nästan hela Svenska handelen, vil-
le väl förte Riket med sådana varor; men
som de höllo dem til för högt pris, och där-
emot bödo ganska litet för de Svenska til-
verkningarne, som härifrån afhämtades,
så blefvo de Svenske omtänkte, huru de sjelf-
ve med egna fartyg måtte drifva deras han-
del på utrikes orter.

Ehuru denna nyttiga inrättningen af Svenska Sjöfarten icke handt under Högstbemälte Konungs regering at komma i sårdeles gång, så väl för oroligheternas skul å Danska sidan, som för de Svenske handlandes oförmögenhet, förutan det, at deras Skepp til sådana långa resor icke voro nog beqvåme, tillskyndade de dock Riket icke ringa vinst och båtnad; ty därigenom, at varorna hämtades såsom utur första handen, blef icke allenast priset på Saltet och flera varor mycket lindrigare, utan de Svenske fingo ock därigenom bättre afgang på egna tilverkningar.

Uti Konung CARL den Niondes tid, fortsattes ännu vidare den Svenska Sjöfarten til utrikes hamnar. Då begynte efter hand de Svenska Handlande låta flera af deras Skepp gå til Vester-hafvet, at inhämta alla för Riket nödige varor. Men de Lybske, som icke kunde tåla, at Svenska Skepp skulle segla på utrikes orter, och således göra dem afbräck i deras handel, sökte på alt sätt lägga hinder i vägen, och gingo så långt, at de upbragte några af våra Handelskepp. Til at möta detta, gjorde Konungen sådana anstalter, hvarigenom man kunde däremot anhålla deras skepp och på hvarjehanda sätt bruka represalier. Härigenom blefvo omsider Lybeckarne föränlatne, at lämna de Svånska fri fart, och tillika se huru deras handel i Sverige alt mer och mer aftog.

aftog. På sådant sätt fick man efterhand rona den stora nytta, som Riket tillföt af Sjöfartens sträckande til aflägsnare orter, hvarföre Högstbemälte Konung med en och annan förmon och visfa Privilegier hugnade dem, som seglade på Vesterhafvet, hvarigenom hände, at den Svenska Sjöfarten dag ifrån dag växte til och förkofrades.

Då sedermera den store Konung GUSTAV ADOLPH var upstigen på Thronen, försummade han icke at följa sin Herr Faders exempel. Han var icke allenast sorgfällig om, huru Sjöfarten på utrikes Orter skulle blifva vid magt hållen, utan sökte ock på alt sätt, at vidare utvidga och befrämja densamma. Fördenskull, som han märkte, at de inhemske köpmäns förmögenhet icke kunde svara mot den kostnad, som fordrades til en vidlöftigare handels utförande, gaf han til Handels-Compagnier åtskillige Privilegier och förmoner, på det, at Sjöfarten därigenom så mycket bättre måtte befordras: hvilket ock så hade sin goda verkan, så at Svånska varor blefvo utförde til ännu längre bårt belågne orter, än någonsin tilförene skedt.

I den stora Hushållarens Konung CARL den Elloftes tid kan man med alt skål säga, at den Svenska Sjöfarten varit som aldra ansenligast, hvilket härrörde af den oförlikneliga Konungens försigtiga mått och steg til

des befördrande, hvaribland var den förmon, som de Svenske Skeppen åtnöto i Tullen. Stockholm allena kunde den tiden räkna några och Niotio af de få kallade stora Spanie-farare, utan en myckenhet af smärre Skepp, och hvad andra Stapel-städer i Riket af små och stora fartyg ågde. Medan egna Skepp således inbragte rikedomar i Landet, voro utländske ganska fållsynte i Svenska hamnar.

Men uti Högstfälig Konung CARL den XII:tes tid, då Riket var på alla sidor med krig ansatt, tog den Svenska Sjöfarten en märkelig skada. De Svenske Skepp, som då ej fingo löka andra, än neutrale hamnar, blefvo således nödsakade, at där föryttra sina medbragte varor, om icke med förlust, dock åtminstone ej med någon fördel. Sjelfva Skeppen, som där uplagdes, efter de ej uran alt för stor skada kunde föryttras, ledo igenom krigets utdrägt och blefvo omsider aldeles förrutnade. Det samma hände ock med de hemmavarande Skeppen, så at de in uti hamnarne blefvo oduglige och omsider til jntet, deras Reddare til största skada och undergång.

När den Svenska Sjöfarten således blef förqvafd af kriget, måste man lämna de främmande fri fart in och ut ifrån våra hamnar, hvilket fullbordade at fåtta Riket i det aldraföraste tillstånd. De höga frakter, som desfa

deså betingade sig både för in- och utgående varor, kunde ej annat, än göra oss utblottade, och dem däremot så mycket mera förmögne och rika. Torde hända, at denna Sjöfartens undergång tilfogat Riket äfven så stor skada som sjelfva kriget, som slog för oss den tiden så olyckeligt ut. Det synes fördenskull klarligen hvad förmon et Rike hafver af den fart, som drifves af egna Skepp, men tvärtemot hvad skada och affaknad det lider dervid, då det måste betjena sig af främmande.

Så snart freden år 1719. slöts, fick den Svenska Sjöfarten åter luft och Skepps-byggerierna kommo på nytt i gång. Ifrån hvilken tid den alt mer och mer repar sig, och omsider kommit på den förra foten igen. De hälfsamma mått och steg, som vår Allernådigste Konung af ömhet för Rikets bästa har tagit til Handelens och Sjöfartens uphielpande, hafva ock så emot all förmodan, bragt den til den högd, at vi nu ej allenast äga så många Skepp, som för våra egna behöf kunde vara nödiga, utan man har ock så kommit til et sådant antal därat, at man utan affaknad kan utrikes orter emellan gå för frakt, som fört ansenliga medel in i Riket.

Ja, vår Sjöfart har ej eller i deså rider stannat vid de Europeiske hamnarne vid Vesterhafvet, som förut varit deså gränfor:

våra Skepp hafva nu gått til Levanten och Ost-Indien, hvarigenom vi ej allenast utur första handen hämtat våra förnödenheter och uppå öfverskottet förtjent af utlåningarne, utan vi hafva ock lå fått flera utvägar, at af-låtta våra egna tilverkningar.

Äfven som denna tidens förfarenhet lämnat oss nogsamma bevis, det en Sjöfart som är grundad på hembygde fartyg och utur egna hamnar utrustade, tillskyndar et Land och Rike förmögenhet och styrka, så gifver den oss ock lå vid handen motfatfer, nämligen, hvad skada Riket lidit af en handel, som drifves med främmande fartyg.

Vi hafva ännu uti friskt minne, huru mycket Sverige tappade under sista kriget med Ryssland, då våra Skepp voro stadda på utrikes orter, och man var nödsakad til skyndesamt erhållande af spanmål och andra Victualie varor, så för Svenska, som Finska Magazinerne, at ej allenast tilstådja främmande skepp införselen af sådana varor, fast de ej voro deras egit Lands atvel, utan ock den Svenska Tull-friheten. Man fant sedan igenom en ungefärlig uträkning, at desse främmande skepp hade allenast för frakter dragit utur Riket til det aldraminsta 150000. Riksdaler Hamburger Banco, hvaraf man tvårt emot kan sluta, när under denna kårta tiden så stor Summa förlorades och det uti en enda artikel, huru mycket hela Sjöfarten

farten, som sker för alla Rikets behof, måste i längden indraga eller bespara.

Man kan härutaf lätteligen föreställa sig, huru vårt tillstånd nu hade varit, om vi sedan förra freden ej hade uptagit och förbättrat vår förra Sjöfart, utan varit nödsakade sedan som förut, at låta främmande förtjena frakter på in- och utgående varor. Vi vet ju huru tillståndet var för freden år 1718, vi hade nästan inga andra penningar än mynte-tecken; alla Landets tilverkningar voro bårdförde, och Riket fördjupat i en stor skuld utomlands, så at man med ikål kan säga, at Sverige aldrig varit i värre tillstånd. Stora Penninge-Summor nog kommo väl in i Riket igenom de Subsidier, som främmande Magter försträckte oss, Men de gingo straxt ut och hinte ändå föga til skuldens afbetalning och uphandling af främmande nödige varor, hvaruppå den tiden i Riket var ganska stor brist.

At Riket således ej stannat uti yttersta armod, utan tvärtemot stigit efter hand någorlunda til sin förra förmögenhet och anseende, kan man då ej annat än tilskrifva den idkesämhet man använt uppå Handelen och Sjöfarten jämte Manufacturer och Landt-skötsel. Ty det är oförnekeligt, at så mycket som Landets inbyggare, ifrån den tiden förökat sig, så mycket har ock så ymnigheten på alt hvad som til deras underhåll erfordras, ansenligen växt och tiltagit.

Man kan väl icke neka, det Sverige i Konung CARL den XI:tes tid ågde flere skepp än det nu hafver; men ehuru stor och anseelig förmon Riket däråf tillföt, svarar den dock icke emot den nytta, som vår Handelsflotta nu förtiden tillkyndar det samma. Orsaken är at Skeppsbyggerierna då ej voro hos oss i det tillstånd, som de nu äro. De måsta Eke-Skeppen blefvo då ifrån Holland och andra utrikes orter inköpte, hvilket drog ansefliga Penninge-Summor ut utur Riket. Här i Stockholm voro då ej mera än tvänne skepps-varf, som merendels voro sysfelfatte med reparationer, och hade således fållan tid och rådrum at förfärdiga något nytt skepp. Däremot hafva vi nu förtiden fyra skeps-varf här i staden, hvar på årligen skepp byggas och utrustas.

Hvad förmon Riket däråf åger, kan aldråfåkraft igenom följande uträkning inhämtas, som är stald på et hemmabygt skepp af 280 låsters drägt, hvilket om det utomlands blifvit bygt och utrustat, hade utlänningarne därtuppå förtjent 256000. Daler Kopparmynt, som nu stannat i Riket och blifvit betalt dels uti arbetslöner och dels för sådana materialier, hvaruppå vi hafve tillgång hemma i Landet.

Calculation,
 Hvad Vinst Riket hafver af et Skepp om
 280. Låster i Stockholm bygd och där-
 stades utrustadt.

Varandes til detta Skepp åtgån-
 git af Utrikes Eke-krumvirke
 för - - Dal. 56802. 8

Hvaraf, sedan des In-
 köp utomlands år af-
 dragit, stannar i Ri-
 ket för Fragt, Affe-
 curantie och andra
 omkostningar - 34500. Dal. 22302. 8

Af Svånkt Ekekrumvirke - 21527. 19

Af Finplankor - 2748. 24

För Proppar. Kihlar och Naglar 3538. 2

Beck och Tjåra - 1017. 16

Spik af åtskillige slag - 3771. 21

Dref och hår - 1097. 18

Groft Järnsnide - 4302. 23

Åtskilligt smått Järnsnide 519. 12

Furu-bråder - 1478. 15

Master och Spiror - 5784. -

Byggmåstarens och Timmer-
 mans löningar - 41745. 22

Rullbly sedan Inköpet i Ång-
 land år afdragit 871. -

För Båtens och Eschaloupens
 bygnad - 3530. -

Bilthuggare arbetet 800. -

Transp. 115034. 20

A 6 Des

	Transp.	115034.	20
Desfutan utgifvit för et och			
annat smått	- - -	1635.	-
		<hr/>	
	Dal.	116669.	20

Utredningen.

För 189. Sk:pd. hampa tilgån- git, hvaraf allenast den frakte och omkostningar räknas som Riket därvid haft . . .			
à 25. Dal. Skp:det	- - -	Dal.	4705. -
Til Repslagaren för arbetslön och smått arbete	- - -		8430. -
För Segelduk år betalt Dal. 29103. 31. hvaraf drages $\frac{1}{2}$:te del för hampan, som uti- från måste komma	- - -		23283. 8
Til Svarfvaren för kogare &c.	- - -		252. 19
Til Sadelmakaren för Patron- taskor &c.	- - -		650. -
Til Smeden för Cabysan &c.	- - -		520. -
Til Garfvaren för Läder til beklädning	- - -		64. -
Til Klenfmeden för åtskillige beslag	- - -		519. 20
Til Målaren	- - -		1376. -
Til Tunbindaren för fat och annat	- - -		1051. 12
Til Järnkråmaren	- - -		4328. 24
Til Kopparslagaren	- - -		2400. -
		Transp.	47580. 19
			För

	Transp.	47580.	19
För gammal Tågverke	-	897.	-
För en Medicin kista med des tilbehör	-	320.	-
Til Bläckslagaren för åtskilligt	-	2749.	-
För Canoner och Ammunition betalt	-	11434.	9
Til Brygaren för dricka	-	2098.	-
Til Bagaren för bröd	-	2514.	14
Til Glasmästaren	-	180.	-
Til Slagtaren för kött	-	1030.	-
För Järn-ankare	-	5032.	7
Til Bläckmakaren, hvarifrån är afdragit för Pockenholts lå- som utrikes trä	-	3430.	16
Til Segelsömmaren för des ar- bets-lön och för Helfinge duk	-	7086.	23
Varts-Smeden för åtskilligt smide	-	5947.	11
Til Hökaren för åtskillige Pro- viant-Perfedlar, sedan det blifvit afdragit, hvad af stock- filk, Curlands kött och annat utomlands ifrån år inkom- mit och levererat	-	3713.	5
För en Metall-klocka och an- nat gutit arbete	-	1365.	6
För flaggduk	-	2267.	6
För beck och tjära	-	720.	-

Transp. 98353. 4

Til

Transp. 98353. 20
 Til Varfvet för förhydning &c. - 25000.
 Schauar pengar, och för åtskil-
 ligt vid utrustningen utbe-
 talt. - - - - - 15954. II

K:mt. Dal. 139319. 21

Uraf detta enda exemplet kan man lät-
 teligen sluta, det en ganska stor förmon Ri-
 ket tillflutit af alla de ifrån Fredens slut til
 närvarande tid bygde skepp här i Landet, så
 af Ek som Furu. Kostnaden af de senare
 är väl något mindre, än den, som i denna räk-
 ning upføres, i anseende til ymnigare til-
 gång på Furuvirke här i Landet. Men som
 kostnaden vid utredningen ändå är den sam-
 ma, så vil skilnaden i detta målet ingen ting
 fåga, i synnerhet som man, i brist af sådana
 hemmabygde Furuskepp, ändå hade måst
 låtit utomlands bygde skepp inkomma, såle-
 des at besparingen för riket varit lika stor.

Rederierna i Stockholm äga nu för ti-
 den tillsammans följande quantum på Skepp,
 bygde så väl i Stockholm som i de öfriga
 Stapelstäder uti Riket.

Af Ek.

62	Skepp af åtskilliga slag under och af 100. Låsters storlek.
16	Dito " " " emellan 100. och 200. Låsters storl.
4	Dito " " " emellan 200. och 300. Låsters storl.

Af

Af Furu.

69	Skepp af åtskilliga slag	under och af 100. Låsters storlek.
31	Dito	emellan 100. och 200. Låsters storl.
13	Dito	emellan 200. och 300. Låsters storl.
3	Dito	öfver 300. Låsters storlek.

Således at, fast ån i anseende dertil, större delen af deså skepp varit mindre ån det hvaruppå räkningen år gifven, man skul- le räkna allenast hälften af förenåmde sum- ma för hvart och et, så vore åndå Rikets vinst eller besparing uppå denna ena delen af Sjöfarten, som kommer an på skeppens bygnad och första utrustning öfver 25. Mil- lioner Kopparmynt, oberåknad hvad de öf- rige Stapelstäderna i Riket til denna vinst kunnat bidraga.

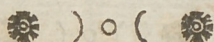
At ytterligare fullfölja sådana uträknin- gar och därigenom på mit svaga lått afmå- la för Edra uplysta ögon, *Mine Herrar*, den båtnad och förmon, som Riket tilfaller igenom Sjöfarten, vore at misbruka Edert tolamod, som jag redan alt för mycket år skyldig. Det återstår desåutan det angelåg- naste af mit göremål för denna gången, som år redogörandet för min förvaltning under det mig gunstigast updragne Præsidium, hvilket ligger uti deså gillade och nu ut- färdade Konglige Vetenskaps Academiens Handlingar för förflutit quartal, samt uti hosgående förteckningar öfver inkomne Hand-

Handlingar, som ännu äro stadda under skärskådan och öfver afslutne så väl som oafslutne ärender.

Jag lämnar således denna förvaltning, at antvardas uti värdigare händer, men ej den högaktning, hvarmed jag Kongl. Vetenskaps Academien är förbunden.

SVAR

S V A R

GIFVIT

Å

KONGL. VETENSKAPS ACADEMIENS

V Å G N A R

AF

DESS SECRETERARE

PEHR ELVIUS.

Min Herre!

Det dr ej nog, at Sjöfarten förvärvar et Land anseende, rikedomar och ymogheter af hvad som en beqväm lefnad fordrar, den gör ock, at Vetenskaper och Handafslögder der upkomma och trifvas, och i så måtto tager sig Academien dubbel del i desz välgång och tillväxt här i Landet.

Intet företagande har Mathematique mera af nöden än Sjöfarten, och ej eller har något mera öfvat och upmuntrat denna Vetenskap. De största Geometrer har det sysselfatt, at finna bästa skapnaden på skepp, och lättast sättet, at noga uträkna deras rymd. Mechanici, at ställa desz master, tackel och segel som sig bör, och Astronomi, at leda det rätta vägen öfver vida hafvet. Den har gjort, at Vetenskaper, som ej af någon annan drift, än blotta

blotta något eljest blifvit idkade, nu såsom nödvändige med största sorgfällighet handteras och skötas, och dem derföre med sådane hjelpredor försedt, som en enskylt förmåga ej kommit til våga med. De äfventyrligaste resor hafva derigenom blifvit företagne, at måta de aflågnaste stranders belägenheter, medan de kostsamaste byggnader hemma blifvit inrättade, at beqvämare beskåda himmelen, såsom hjelpreda för de förra.

Vår Sjöfart har väl nu nysst åter quicknat vid efter svåra utståndne anstötter, der andre folkslag fått i långliga tider obehindrade idka sin; icko des mindre gifver den ej deras efter at upmuntra Vetenskaper, den förer redan vettgirigheten åt Indierna, och bygger observatorium för Astronomien.

Ihögkomsten af hvad, som således befordrar Vetenskaperne och båtar Academien, kan ej annat än städse vara beledsagad med en synnerlig erkänsla för Eder Min Herre, som uti bågge desse målen så mycket bidragit. Hon skattar också detta får et vördigt tilfalle den samma offentligen at lägga å daga, då hon äfven får betyga sin taksambet emot Eder, som oaktrad de tjenster J således gjort hånne, ändå ej velat undandraga Eder at emottaga det Præsidium, som J nu lämnen, sedan J det tilbännes förmon och heder förvaltat.

www.books2ebooks.eu